

Korkeakouluhenkilöstön ajankäyttötutkimus 1992

Ennakkotietoja

12.11.1992

Opetuksen ja tutkimuksen asema hieman vahvistunut

Entistä suurempi osuus korkeakoulujen opettajien ja tutkijoiden työajasta kohdistuu perustehtävien, opetuksen ja tutkimuksen hoitoon. Muiden tehtävien, kuten asiantuntijatehtävien ja hallinto, osuus opetus- ja tutkimushenkilökunnan viikottaisesta työajasta on laskenut noin 3 prosenttiyksikköä verrattuna vuoteen 1983. Samalla keskimääräinen viikotyöaika on hieman noussut. Tiedot perustuvat Tilastokeskuksen lukuvuonna 1991–1992 tekemään korkeakouluopettajien ajankäyttötutkimukseen.

Opetukseen kuuluu perus- ja tutkijankoulutustason opetuksen valmistelu ja antaminen sekä opinnäytteiden ohjaus ja tarkastaminen. Tutkimukseen lasketaan liseniaatti- ja väitöskirjatöiden tekeminen ja muu tutkimustyö. Itsensä kouluttaminen ja osallistuminen tieteellisiin kokouksiin on jaettu puoliksi opetukseen ja tutkimukseen. Muita tehtäviä ovat erilaiset hallinto- ja asiantuntijatehtävät.

Taulukko 1. Muutos korkeakouluopettajien vuotuisen työajan jakaumassa 1983–1992 eräissä virkaryhmissä

Nimike	Opetus	Tutkimus	Muut tehtävät
	Muutos (%-yks.)	Muutos (%-yks.)	Muutos (%-yks.)
Professori	+1	+1	-2
Apulaisprofessori	0	+1	-1
Yliassistentti	-2	+5	-3
Assistentti	+1	+3	-4
Lehtori ¹⁾	0	+2	-2
Yhteensä ²⁾	+1	+2	-3

1) ml. apulaisopettajat

2) Yhteensä -lukuun vaikuttaa virkarakenteen muutos

Taulukko 2. Korkeakouluopettajien työajan jakauma lukuvuonna 1991–1992 nimikkeen mukaan

Nimike	N	Opetus		Tutkimus		Muut tehtävät		h / vko
		h/vko	%	h/vko	%	h/vko	%	
Professori	702	21	43	15	32	12	25	48
Apulaisprofessori	502	22	48	17	37	7	15	46
Yliassistentti	357	19	41	22	48	5	11	46
Assistentti	1 104	14	34	24	56	4	10	42
Lehtori yp.	477	28	65	10	24	5	11	43
Lehtori ap.	302	31	72	8	19	4	9	43
Apulaisopettaja	168	17	47	16	44	3	19	36
Päätoiminen tuntiopettaja	220	27	69	10	26	2	5	39
Amanuenssi	153	5	13	8	20	27	67	40
Laboratorioinsinööri	118	6	15	15	36	20	49	41
Muu tutkija	178	7	16	30	68	7	16	44
Yhteensä	4 281	20	45	17	39	7	16	44

Tutkimustyö lisääntynyt kaikissa virkaryhmissä

Suurinta tutkimuksen osuuden nousu on ollut yliassistentteilla ja assistenteilla, pienintä professoreilla. Ainoana ryhmänä yliassistentteilla on opetuksen suhteellinen osuus laskenut.

Vaikka tutkimuksen osuus on noussut selvästi kaikissa virkaryhmissä, kokonaistasolla osuuden nousu ei ole ollut aivan yhtä suurta. Tähän vaikuttaa muuttunut virkarakenne. Esimerkiksi assistentteja, joilla on korkea tutkimusosuus, on suhteellisesti vähemmän kuin vuonna 1983.

Professorilla paljon muita tehtäviä

Noin neljäsosa professorin viranhoidosta kuluu erilaisiin asiantuntija- ja hallintotehtäviin. Osuus on kuitenkin laskenut kaksi prosenttiyksikköä vuodesta 1983. Lehtorit ja päätoimiset tuntiopettajat, joilla ei ole varsinaista tutkimusvelvollisuutta, käyttävät lähes neljänneksen työajastaan tutkimukseen. Lääketieteen apulaisopettajat käyttävät lähes yhtä suuren osan työajastaan tutkimukseen ja opetukseen. Laboratorioinsinöörit ja amanuenssit osallistuvat varsinaisten päätehtäviensä ohella merkittävästi myös opetukseen ja tutkimukseen.

Humanisteilla paljon opetusta, lääketieteilijöillä tutkimusta

Verrattuna vuoteen 1983 tutkimus on selvimminkin lisääntynyt yhteiskuntatieteellisellä alalla. Luonnontieteissä sekä maa- ja metsätaloustieteissä puolestaan opetuksen suhteellinen osuus työajasta on kasvanut. Kaikilla tieteenaloilla muiden tehtävien osuus on laskenut, selvästi eniten niitä on edelleen maa- ja metsätaloustieteellisellä alalla. Opetuksen huomattavaan osuuteen humanistisella alalla vaikuttaa mm. se, että mukana ovat kielikeskusten lehtorit.

Korkeakouluopettajilla paljon viikonlopputyötä

Työaikakäsitteenä tässä julkaisussa on normaalin työviikon aikana virkaan tai toimeen liittyvien tehtävien hoitamiseen käytetyt tunnit. Tämä ei sisällä vuosilomia tai muita poisoloja.

Keskimäärin noin 5 tuntia työviikon tunneista tehdään viikonloppun aikana. Korkeakouluhenkilöstön keskimääräinen viikottainen työaika on selvästi pidempi kuin muiden palkansaajien keskimääräinen säännöllinen viikkotyöaika, joka oli noin 37 tuntia vuonna 1991.

Verrattuna vuoteen 1983 opettajien ja tutkijoiden normaali työviikko on pidentynyt keskimäärin lähes kaksi tuntia. Professoreiden työviikko on edelleen pisin, noin 48 tuntia. Vuodesta 1983 eniten on pidentynyt apulaisprofessoreiden ja yliassistenttien työviikko. Assistentteilla viikkotyöaika näyttäisi pysyneen likipitään samana.

Kesällä tutkimusta

Tutkimuksen osuus opetuskausien aikana on noin kolmannes työajasta, heinäkuussa se on yli 60 %. Opetuksen osuus työajasta on yli puolet loka- ja helmikuussa. Muita kuin opetus- ja tutkimustehtäviä on runsaimmin alku- ja loppukesästä.

Taulukko 3. Työajan jakauma lukuvuonna 1991–1992 päätieteidenalan mukaan sekä muutos vuoteen 1983 verrattuna

Päätieteidenala	Opetus %	Tutkimus %	Muut tehtävät %
Humanistiset tieteet	54	32	14
Muutos 83–92 (%-yks.)	(+1)	(+2)	(-3)
Yhteiskuntatieteet	45	40	15
Muutos 83–92 (%-yks.)	(-4)	(+5)	(-1)
Luonnontieteet	43	44	13
Muutos 83–92 (%-yks.)	(-3)	(-1)	(-2)
Maa- ja metsätaloustiet.	46	32	22
Muutos 83–92 (%-yks.)	(+5)	(-1)	(-4)
Tekniikka	46	40	14
Muutos 83–92 (%-yks.)	(+2)	(+2)	(-4)
Lääketieteet	42	45	13
Muutos 83–92 (%-yks.)	(+3)	(0)	(-3)
Yhteensä	46	40	14
Muutos 83–92 (%-yks.)	(+1)	(+2)	(-3)

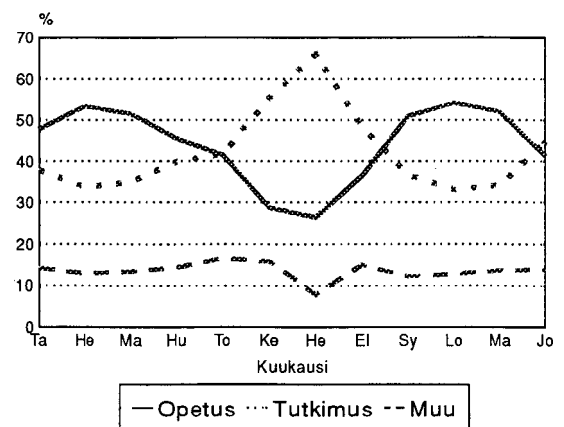
Professori, apulaisprofessori, yliassistentti, assistentti, lehtori, apulaisopettaja

Taulukko 4. Korkeakouluopettajien viikottaisen työajan jakauma arkipäiviin ja viikonloppuun lukuvuonna 1991–1992 sekä keskimääräisen viikkotyöajan muutos vuoteen 1983 verrattuna

Nimike	N	Ma–Pe (h)	La–Su (h)	Yht. (h)	Muutos (h)
Professori	702	41	7	48	+1
Ap. professori	502	40	6	46	+2
Yliassistentti	357	41	5	46	+3
Assistentti	1 104	38	4	42	0
Lehtori ¹⁾	947	37	5	42	+1
Yhteensä	3 612	39	5	44	+1

1) Ml. apulaisopettaja

Kuvio 1. Korkeakouluopettajien työajan rakenteen jakauma kuukauden mukaan

Pl. Laboratorioinsinööri ja amanuenssi

Opettajien ja tutkijoiden keski-ikä nousut selvästi

Korkeakouluopettajien mediaani-ikä lukuvuonna 1991–92 oli noin neljä vuotta korkeampi kuin vuonna 1983. Eniten on noussut apuassistenttien keski-ikä, noin 6 vuotta. Professorit, yliassistentit ja lehtorit ovat keskimäärin neljä vuotta vanhempia kuin kymmenen vuotta aikaisemmin. Assistentturi sen sijaan näyttäisi pysyneen nuorempien tutkijoiden vakanssina, mediaani-ikä on jopa vuodella laskenut. Myöskään muiden tutkijoiden ikärakenne ei ole noussut.

Naisten osuus nousut noin 5 prosenttiyksikköä

Hieman yli kolmasosa opettajista ja tutkijoista oli naisia lukuvuonna 1991–92. Naisvaltaisimpia nimikkeitä korkeakouluissa ovat opetuspainotteiset vakanssit päätoiminen tuntiopettaja ja lehtori, joista naisia on noin puolet. Assistentteista naisia on 40 %, mutta professoreista vain 11 %.

Verrattuna vuoteen 1983 naisten osuus on noussut kaikissa ryhmissä, eniten, eli 7 prosenttiyksikköä assistenteissa ja muissa tutkijoissa. Pienintä naisten osuuden lisäys on ollut professorikunnassa, noin 3 prosenttiyksikköä.

Ajanpuute haittaa tutkimustyötä

Vastaajilla oli mahdollisuus vapaamuotoisesti kommentoida tutkimukseen ja opetukseen liittyviä ongelmia korkeakoulutyössä. Alla on joitakin huomioita saaduista tuloksista, tarkempi erittely on tulevassa tutkimusraportissa.

Etenkin lehtoreilla ajankäytön hallinnan kannalta ongelmallista on opetusvelvollisuuden ja tutkimustyön yhteensovittaminen. Professoreilla hallinnolliset tehtävät vievät aikaa tutkimukselta. Yleisen ajanpuutteen ohella tutkimuksen tekoon toivottiin pidempiä, yhtenäisiä tutkimuskausia. Avustavan henkilöstön tai tutkimusvälineiden puutteeseen liittyneet suoranaiset maininnat eivät sen sijaan olleet suhteellisesti kovin yleisiä.

Opetuksen osalta tuotiin aikaavievän opetusvelvollisuuden lisäksi esille opetuksen sisältöön ja rakenteeseen liittyviä puutteita. Verraten usein mainittiin myös opetuksen arvostuksen puute, mikä liitettiin siihen, että korkeakoulutyössä meritoituminen tapahtuu lähes yksinomaan tutkimustyön kautta.

Taidekorkeakouluissa opetuksen osuus noin puolet

Ensimmäistä kertaa ajankäyttötutkimus laajennettiin koskemaan myös taidekorkeakouluja. Erona tiedekorkeakouluihin ajankäyttöryhmittelyyn lisättiin kohta "oma taiteellinen työ", jonka osuudeksi työajasta saatiin noin 21 %. Opetuksen osuus oli jonkin verran suurempi kuin tiedekorkeakouluissa, hieman yli puolet. Tutkimuksen osuudeksi saatiin 16 %. Muita tehtäviä näyttäisi taidekorkeakouluissa olevan jonkin verran vähemmän. Tiedekorkeakouluja vastaavan ajankäyttöluokituksen soveltaminen taidekorkeakouluihin on ilmeisen ongelmallista etenkin tutkimuksen mittaamisen kannalta. Taidekorkeakoulujen vastausprosentti jäi alhaiseksi, noin 66 prosenttiin.

Taulukko 5. Korkeakouluopettajien keskimääräinen ikä (mediaani) eräissä virkaryhmissä vuonna 1983 ja lukuvuonna 1991–1992

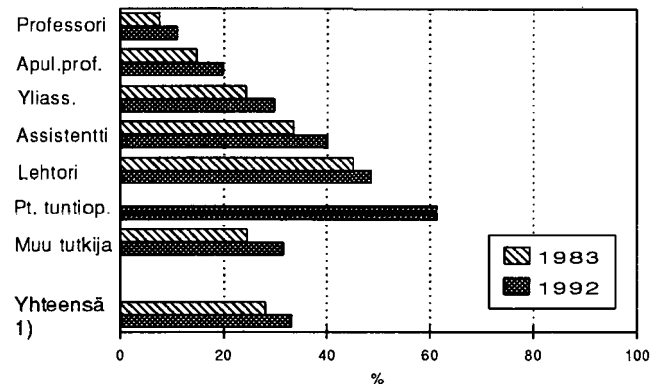
Nimike	Keskimääräinen ikä		Muutos 1983–92
	1992	1983	
Professori	52	48	+4
Apulaisprofessori	48	42	+6
Yliassistentti	40	36	+4
Assistentti	32	33	-1
Lehtori ¹⁾	44	40	+4
Pt. tuntiopettaja	40	-	-
Muu tutkija	38	38	0
Yhteensä²⁾	42	38	+4

Virkaa tai tointa hoitaneet (vakinaisena tai sijaisena)

1) *Ml.* apulaisopettaja

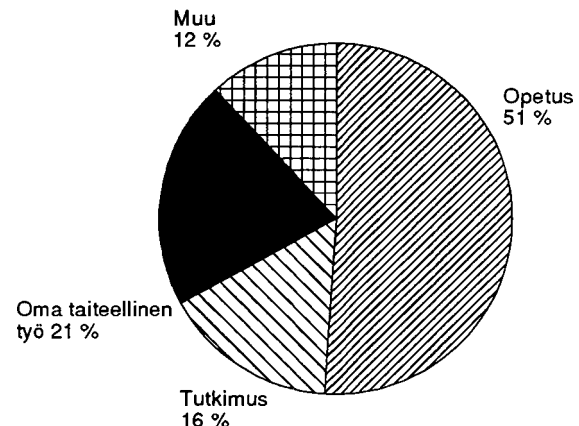
2) *Pl.* päätoiminen tuntiopettaja

Kuvio 2. Naisten osuus korkeakouluopettajista vuonna 1983 ja lukuvuonna 1991–1992

1) *Pl.* päätoiminen tuntiopettaja

Kuvio 3. Ajankäytön pääryhmät taidekorkeakouluissa lukuvuonna 1991–1992

Korkeakouluhenkilöstön ajankäyttötutkimus 1992

Ennakkotietoja

SVT Suomen Virallinen Tilasto
Finlands Officiella Statistik
Official Statistics of Finland

Statistics Finland

Education and research
1992:10

Tiedustelut - Förfrågningar

Ari Leppälahti
(90) 17 341

Vastaava edellinen julkaisu:
KO 1984:8

Korkeakoulujen opettajien ja tutkijoiden ajankäyttötutkimus on Tilastokeskuksen ja opetusministeriön yhteistyöhanke.

Tutkimuksen kohteena ovat korkeakoulujen valtion budjettirahoitteiset akateemiset virat ja toimet, joiden hoitoon liittyy opetusta ja tutkimusta. Varsinaisen opetus- ja tutkimushenkilökunnan lisäksi tietoja kerättiin amanuensseilta ja laboratorioinsinööreiltä.

Tiedonkeruu kesti vuoden, syyskuusta 1991 syksyyn 1992. Jokainen virka tai toimi oli viikon ajan mukana seurannassa. Kaikkiaan kyselyjä lähetettiin 7166, vastauksia saatiin 75 prosenttia.

Muutosta koskevat luvut perustuvat Tilastokeskuksen vuonna 1983 tekemään vastaavaan ajankäyttötutkimukseen.

Vuonna 1993 Tilastokeskus julkaisee ajankäyttötutkimuksen aineistosta laajemman tutkimusraportin.

Julkaisujen myynti:

Försäljning:

Hinta - Pris

Tilastokeskus
PL 504
00101 Helsinki
Puh. (90) 17 341

Statistikcentralen
PB 504
00101 Helsingfors
Tel. (90) 17 341

25 mk

ISSN 0784-8242
= Koulutus ja tutkimus
ISBN 951-47-6524-9